

**T.C.
ADALET BAKANLIđI**

**ADAY MEMUR
HAZIRLAYICI
EğİTİMİ**

**İDARİ YARGILAMA
USULU HUKUKU
DERS NOTU**

EDB

EğİTİM DAİRESİ
BAŞKANLIğI
DEPARTMENT OF TRAINING

İDARİ YARGILAMA USULÜ HUKUKU¹

I. İdarenin Yargısal Denetimi

a) Hukuk Devleti ilkesi ve İdarenin Yargısal Denetimi

Kamu gücü kullanmak suretiyle, tek yanlı irade açıklaması ile kişiler üzerinde hukuki etki doğuran işlemler yapan; eylemler icra eden devletin (idarenin) bağımsız yargı organları tarafından denetlenmesi, hukuk devletinin bir gereği olarak kabul edilmektedir.² Özel hukuk ilişkilerinde, hukuki ilişkinin tarafları eşittir; bu sebeple de tarafların iradesi uyuşmadıkça ortaya bir hukuki sonuç çıkmaz. Karı-koca, ev sahibi-kiracı, alacaklı-borçlu vb. arasındaki ilişki eşitler arası bir ilişkidir. Bu sebeple de tarafların iradesi uyuşmadığı sürece ortaya herhangi bir sonuç çıkmaz. Bir taşınmaz mal üzerindeki mülkiyet hakkının bir kişiden diğer kişiye geçmesi için her iki tarafın da rızası gerekir; böyle bir rıza yok ise mülkiyet değişimi olamaz. Bununla birlikte üstün kamu gücü kullanma yetkisi ile donatılmış bulunan devlet (idare), karşı tarafın rızası olmasa da bir taşınmazı kamulaştırma yoluyla alabilir. Aynı şekilde idare, bir memuru rızası olmasa bile naklen atayabilir, bir taşınmaz için yıkım kararı alabilir, bir öğrenciyi disiplin cezası verebilir, imar planında değişiklik yapabilir. İdareye tanınan bu yetkiler, hiç şüphesiz kamu hizmeti yapmak bakımından tanınmıştır ve hukuk kuralları ile bu yetkilerin ne şekilde kullanılacağı önceden belirlenmiştir. İdarenin, bu yetkilerini hukuk kurallarına uygun olarak kullanması gerekir. Bu husus, Anayasamızın 6. maddesinde şu şekilde ifade edilmiştir; “*Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz.*”

İdarenin yargısal denetimi, bireyin devlet karşısında zayıf konumda olması ve bu sebeple korunması düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Her şeyden önce bu yolla eylem ve işlemleri yargı denetimine tâbi olan idare, keyfi ve hukuka aykırı davranışlardan kaçınmaya; hukukun içinde hareket etmeye zorlanır. Dahası bireyler, bu denetim sayesinde idarenin hukuka aykırı davranışlarına karşı korunmuş olurlar.

¹ Bu ders notu Bahtiyar AKYILMAZ – Murat SEZGİNER – Cemil KAYA, Türk İdare Hukuku, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 7. Baskı, Ekim 2016, Ankara künyeli kitaptan çıkarılarak hazırlanmıştır.

² Akylmaz, Bahtiyar-Sezginer, Murat-Kaya, Cemil, Türk İdare Hukuku, 2. baskı, Seçkin 2011, s.135-136.

Bu konudaki genel ilke Anayasa'nın 125. maddesinde şu şekilde dile getirilmiştir: “İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır”. Ülkemizde idarenin her türlü eylem ve işlemi gerek adli gerekse idari yargının denetimine tâbidir. Hangilerinin adli yargı, hangilerinin idari yargı denetimine tabi olacağı ise kanunlarla belirlenmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır şeklindeki çok önemli hukuk devleti ilkesine bazı istisnalar da getirmiştir. Bunlar;

- 1) Cumhurbaşkanının tek başına yapacağı işlemler,
- 2) Yüksek Askeri Şûranın, terfi işlemleri ile kadrosuzluk nedeniyle emekliye ayırma işlemleri,
- 3) Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun, meslekten çıkarma cezasına ilişkin olanlar dışındaki kararlarıdır.

b) Yargısal Denetim Sistemleri

Kamu hizmetine, kişilerarası hukuki ilişkilere uygulanan özel hukuk hükümlerinden farklı usul ve esasları bulunan, diğer hukuk dallarından bağımsız idare hukuku hükümlerinin uygulandığı idare ve idare hukuku sistemine **idari rejim** adı verilmektedir. Buna karşılık, sınırlı bir kamu hizmeti anlayışının bulunduğu, kamu hizmetleri için kişilerarası uygulanan genel hukuk kuralları dışında, bağımsız, kendine has ve özerk bir hukukun öngörülmediği İngiliz–Amerikan Sistemi olarak da adlandırılan idare ve idare hukuku sistemine ise **adli idare sistemi**³ denilmektedir.

Türkiye'nin de kabul ettiği sistem olan idari rejimde ayrıca, kamu gücü kullanma yetkisiyle donatılmış idarenin, bireylerle hukuki ilişkilerinde, kamu düzenini tesise yönelik faaliyetlerinde ve kamu hizmetlerinde özel hukuk hükümlerinden farklı esasları bulunan, bağımsız, kendine has ve özerk bir hukuk branşı olan idare hukuku hükümlerinin uygulanıyor olması nedeniyle, bu hukuki ilişki ve faaliyetlerde ortaya çıkacak uyuşmazlıkları çözmekle görevli ve yetkili olan, adli yargıdan bağımsız, uzmanlaşmış, ayrı bir yargı kolu, yani idari yargı kolu bulunmaktadır.

---

³ Onar, S. Sami, İdare Hukukunun Umumi Esasları, İstanbul 1966, c. I, s. 78.

İdarenin faaliyetine uygulanan hukuk farklı olunca ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözümünü de farklı bir usule tabi kılınmıştır. Buna göre idare hukukunun uygulandığı, taraflarından birinin idare olduğu hukuki ilişkilerden doğan uyuşmazlıklar bağımsız idari yargı mercilerinde çözülecektir. İdari rejimde ihtisaslaşmış olan idari mahkemeler, kendi usul kuralları çerçevesinde yargılama faaliyeti yapan ve uyuşmazlıkların çözümünde doğrudan idare hukuku kurallarını uygulayan, adalet mahkemelerinden ayrı, farklı bir yargı kolu içinde yer alan, bağımsız mahkemelerdir. İdari mahkemeler, idarenin işlemlerini iptal etmekle yetinirler. İdarenin işlemlerini değiştiremez ya da yerine yenisini ikame edemezler.

c) İdarenin Yargısal Denetiminin Tarihi Gelişimi

Osmanlı İmparatorluğu'nda 19. yüzyıldaki batılılaşma ve batı tarzı kurumların oluşturulmasına kadar idare ile ilgili şikâyetler gene idareye yapılmıştır. Merkezde bulunan “Divan-ı Hümayun” Padişahın veya Sadrazamın başkanlığı altında toplanır devlet işleri dışında şikâyetlere ve davalara bakardı. Şikâyetlerin idareden ve memurlardan olanları Sadrazama havale olunur ve karara bağlanırdı. Sadrazam (Veziriazam) ve diğer vezirler kendi konaklarında da divan kurarak şikâyet ve davalara bakarlardı. Eyaletlerde ise yargı yetkisi, mahallin en büyük memuru olan beylerbeyine aitti⁴. İdareciler tarafından gerçekleştirilen bu denetimin, yargısal denetimle mukayese edilmesi mümkün değildir. Ancak idarenin yargısal denetimi yönündeki gelişme (Fransa'da olduğu gibi) idarenin hükümdar tarafından denetlenmesi ile başlamıştır. İmparatorlukta yasama, yürütme yargı yetkileri her ne kadar padişahta bulunuyorsa da, bu yetkileri onun adına kullanmak üzere 19. yüzyılın başlarında birtakım kurullar oluşturulmaya başlanmıştır⁵. 1837 yılında II. Mahmut tarafından “kanun layihaları hazırlamak, nazırlar meclisinin kendisine havale ettiği işleri inceleyip karar vermek” üzere “Meclis-i Ahkâm-ı Adliye” kurulmuştur. 1839 Tanzimat Fermanı'nı izleyen yıllarda da, İmparatorluğun ıslahat işlerini düzenlemek ve denetlemek üzere 1854 yılında “Meclis-i Âli-i Tanzimat” kurulmuştur. 1861 tarihinde her iki meclisin birleştirilmesiyle “Meclis-i Vâlây-ı Ahkâm-ı Adliye” ortaya çıkmış ve 1868 yılında da Şuray-ı Devlet ve Divan-ı Ahkâm-ı Adliye adlarıyla iki ayrı meclise ayrılmıştır.

⁴ **Gökalp**, Ali Sıtkı, “*İptal Davaları*”, Yüzyıl Boyunca Danıştay, Ankara 1968, s. 468.

⁵ **Aral**, Rüştü, “*Yargı Organı Olarak Danıştay*”, Yüzyıl Boyunca Danıştay, Ankara 1968, s. 232; **Özdeş**, Orhan, “*Danıştay'ın Tarihçesi*”, Yüzyıl Boyunca Danıştay, Ankara 1968, s. 51.

1868 yılında Fransız örneğine göre oluşturulmuş olan “Şuray-ı Devlet” (Danıştay), hükümet ile kişiler arasında çıkacak uyuşmazlıklara bakma yetkisine sahip olmuştur. Şuray-ı Devlet kararlarının padişah iradesi ile yürürlüğe gireceğine ilişkin 1870 tarihli Şuray-ı Devlet Nizamname-i Dahilisi'nin 8. maddesi hükmü, O dönemde Fransa'da olduğu gibi “tutuk adalet” sisteminin geçerli olduğunu ortaya koymuştur. Ancak 1871 tarihli “İdare-i Umumiyei Vilayet Nizamnamesi”⁶ ile meclisi idare-i vilayet'e (İl İdare Kurulu) yargı yetkisi verilmiş ve bu kurulların kararlarının herhangi bir onaya gerek kalmadan yürürlüğe gireceği belirtilmiştir.

Cumhuriyet dönemiyle birlikte ilk Anayasamız olan 1924 Anayasası 51. maddesinde *Şuray-ı Devlet*'e yer verilmiş; Anayasa hükmü doğrultusunda 1925 tarihinde 669 sayılı Şuray-ı Devlet Kanunu⁷ çıkarılmıştır.

1961 Anayasası döneminde 1964 tarihli 521 sayılı *Danıştay Kanunu* kabul edilmiştir. 521 sayılı Kanun, Milli Güvenlik Konseyi döneminde 1982 yılında çıkarılan 2575 sayılı *Danıştay Kanunu*, 2576 sayılı *Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun* ve 2577 sayılı *İdari Yargılama Usulü Kanunu*'na kadar yürürlükte kalmış ve uygulanmıştır. 1982 yılında kabul edilen ve günümüzde de yürürlükte olan Kanunlar ile Danıştay dışında ilk derece İdare ve vergi mahkemeleri ile Bölge İdare Mahkemeleri Kurulmuştur.

d) Yargı Düzeni Kavramı ve İdari Yargının Görev Alanı

aa) Yargı Düzeni Kavramı

Ülkemizde her bir yargı düzeni, Anayasa'da sayılan yüksek mahkemeler tarafından temsil edilir. Buna göre, Anayasa yargısı (*Anayasa Mahkemesi*), Adli yargı (*Yargıtay*), Askeri yargı (*Askeri Yargıtay*), İdari yargı (*Danıştay*), Askeri idari yargı (*Askeri Yüksek İdare Mahkemesi*) olmak üzere beş yargı düzeni vardır. Herhangi bir uyuşmazlığın hangi yargı düzeninde görüleceğine ilişkin uyuşmazlıkları çözmek üzere de *Uyuşmazlık Mahkemesi* kurulmuştur. (Nisan 2016 tarihinde yapılacak olan anayasa değişikliği referandumunda anayasa değişikliğinin kabul edilmesi halinde Askeri Yargıtay ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kapatılarak farklı bir düzenleme yoluna gidilecektir).

⁶ İdare-i Umumiyei Vilayet Nizamnamesi, I. Tertip Düstür, c. I, s. 625.

⁷ III. Tertip Düstür, c. 7, s. 94.

bb) İdari Yargının Görev Alanı

1982 Anayasası'nın 142. maddesi, “*Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir*” hükmünü öngörmektedir. İdari yargıda da mahkemelerin görevi kural olarak kanunlarla saptanmaktadır. Bu doğrultuda 2575 sayılı Danıştay Kanunu, 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemeleri Kanunu, 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu kendi yönlerinden idari yargının görev alanını belirlemişlerdir. Kanunda açıklık bulunmayan hallerde ise başta Uyuşmazlık Mahkemesi olmak üzere yargısal içtihatlarla görev alanı belirlenmektedir. İdari hakim, uyuşmazlığın niteliğini dikkate alarak görevli olup olmadığını saptamaktadır. Kural olarak idare hukuku alanına ilişkin uyuşmazlıklar idari yargıda çözümlenir. İdari yargının konusu genel olarak idarenin idare hukuku alanındaki faaliyetleri ile ilgili davalardır. Yani idari davalardır.

Adli ve idari yargının ayrıldığı sistemlerde idari yargının görev alanının belirlenmesi önem arz etmektedir. Nitekim bu amaçla Uyuşmazlık Mahkemesinin kurulduğu görülmektedir. İdari yargının görev alanını belirleyen ölçütler yargı organlarınca geliştirilmektedir. Kural olarak idari uyuşmazlıklar idari yargının görev alanına girer. Ancak Kanunlarla, idari yargının görev alanında olan idari işlem ve eylemlerin bir kısmının adli yargının görev alanına alınması düzenlenebilir. Nitekim tapu sicilinin tutulmasından doğan davalar adli yargıda görülür aynı şekilde nüfus sicilinin tutulmasından doğan yani ahvali şahsiyeye ilişkin davalar; Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun uygulanmasından doğan davalar; Kadastro Kanununun uygulanmasından doğan davalar vb. idari yargının görev alanından çıkarılarak adli yargının görev alanına alınmıştır.

II. İDARİ YARGI KURULUŞLARI

a) İlk derece Yargı Yerleri

İlk derece yargı yerleri, bir davanın ilk olarak açıldığı ve görüldüğü mahkemeleri ifade eder. İdari yargı düzeninde davalar genel görevli olan idare mahkemelerine ve mali nitelikli bir kısım uyuşmazlıklar için ise vergi mahkemelerine açılır. Kanunla bazı uyuşmazlıklar için ise doğrudan ilk derece yargı yeri olarak Danıştay'a dava açılması öngörülebilir.

aa) İdare Mahkemeleri

İdare Mahkemeleri, idari yargıda genel görevli yargı yeridir. 2576 sayılı *Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun*'un 5. maddesine göre, “*İdare mahkemeleri, vergi mahkemelerinin görevine giren davalarla ilk derecede Danıştay'da çözümlenecek olanlar dışındaki*

a) *İptal davalarını,*

b) *Tam yargı davalarını,*

c) *Tahkim yolu öngörülen imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklar hariç, kamu hizmetlerinden birinin yürütülmesi için yapılan idari sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davaları,*

d) *Diğer kanunlarla verilen işleri, çözümler.*

2. *Özel Kanunlarda Danıştay'ın görevli olduğu belirtilen ve İdari Yargılama Usulü Kanunu ile idare mahkemelerinin görevli kılınmış bulunduğu davaları çözümler.*

bb) Vergi Mahkemeleri

2576 sayılı *Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun*'un 6. maddesine göre, “*Vergi Mahkemeleri:*

a) *Genel bütçeye, il özel idareleri, belediye ve köylere ait vergi, resim ve harçlar ile benzeri malî yükümler ve bunların zam ve cezaları ile tarifelere ilişkin davaları,*

b) *(a) bendindeki konularda 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun uygulanmasına ilişkin davaları,*

c) *Diğer kanunlarla verilen işleri çözümler.”*

b) Bölge İdare Mahkemeleri

Bölge İdare Mahkemeleri, doğrudan dava açılan bir mahkeme değildir. Kanunlarla verilen görevleri yapan bir yargı yeridir. 2576 sayılı *Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun*'un 3/A maddesine göre, “*Bölge idare mahkemelerinin görevleri şunlardır:*

a) *İstinaf başvurularını inceleyip karara bağlamak.*

b) *Yargı çevresindeki idare ve vergi mahkemeleri arasında çıkan görev ve yetki uyuşmazlıklarını kesin karara bağlamak.*

c) Diğer kanunlarla verilen görevleri yapmak.”

Diğer Kanunlarla verilen görevlerden en önemlisi 2577 sayılı *İdari Yargılama Usulü Kanunu*'nun 27. maddesinde öngörülen yürütmeyi durdurma kararlarına ilişkindir. İdare ve vergi mahkemelerinin yürütmeyi durdurma taleplerine ilişkin verdikleri kararlar, itiraz üzerine Bölge İdare Mahkemesi tarafından incelenir.

c) Danıştay

Danıştay, Anayasanın 155. maddesi ile görevlendirilmiş bir yüksek idare mahkemesi, danışma ve inceleme merciidir. 1868 de Şura-i Devlet adıyla Fransız Conseil d'Etat'sı esas alınarak kurulan Danıştay, bir yüksek mahkeme olmasının yanında devletin en yüksek danışma ve inceleme organıdır. Bu bakımdan önemli bir yardımcı kuruluştur.

Danıştay, danışma ve inceleme görevleri yanında 1982 yılına kadar ülkedeki genel görevli tek idari yargı merci idi. 1982 de yapılan idari yargı reformu ile Danıştay'ın da yapısında değişiklikler olmuş; Danıştay genel görevli bir idari yargı merci olmaktan çıkarılıp, esas itibarıyla temyiz merci haline getirilmiştir. Ancak “yardımcı kuruluş” olma vasfında önemli bir değişiklik yapılmamıştır.

Bağımsız olarak görev yapan Danıştay, hükümetle ilgili işlerini Başbakanlık aracılığı ile yürütür. Danıştay Başkanı, Başsavcı, başkan vekilleri, daire başkanları ve üyeler yüksek mahkeme hâkimleri olarak Anayasa ve kanunların kendilerine sağladığı teminat altında görev yaparlar. 2575 sayılı Danıştay Kanunu'nun 23. maddesinde Danıştay'ın görevleri şu şekilde sayılmıştır:

“a) İdare Mahkemeleri ile vergi mahkemelerinden verilen kararlar ve ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülen davalarla ilgili kararlara karşı temyiz istemlerini inceler ve karara bağlar. Danıştayın temyiz merci olarak görevi, bir hukuk kuralının uygulanmaması veya yanlış uygulanması şeklinde ortaya çıkan hukuka aykırılıkların denetimini yapmakla sınırlıdır.

b) Bu Kanunda yazılı idari davaları ilk ve son derece mahkemesi olarak karara bağlar.

c) Başbakanlık veya Bakanlar Kurulu'nca gönderilen kanun tasarı ve teklifleri hakkında görüşünü bildirir.

d) Tüzük tasarılarını inceler; kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri hakkında düşüncesini bildirir.

e) Cumhurbaşkanlığı ve Başbakanlık tarafından gönderilen işler hakkında görüşünü bildirir.

f) Bu Kanunla ve diğer kanunlarla verilen görevleri yapar.”

III. İDARİ DAVA TÜRLERİ

a) İptal Davaları

İdari yargıdaki en önemli dava türü iptal davasıdır. İptal davaları, idare tarafından yapılan idari işlemlerin (disiplin cezası, ruhsat iptali, naklen atama, kamulaştırma, ihale kararı vb) iptalini sağlamak, hukuki etkisini ortadan kaldırmak üzere açılan davalardır. 2577 sayılı *İdari Yargılama Usulü Kanunu*'nun *İdari Dava Türleri ve Yargı Yetkisinin Sınırı* başlıklı 2. maddesinde iptal davası şu şekilde tanımlanmıştır; “*İdari işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlâl edilenler tarafından açılan iptal davaları.*”

b) Tam Yargı Davaları

Tam Yargı Davaları, idarenin işlemlerinden veya eylemlerinden (faaliyetlerden) kaynaklanan zararların tazmini amacıyla açılan davalardır. 2577 sayılı *İdari Yargılama Usulü Kanunu*'nun 2. maddesinde tam yargı davası şu şekilde tanımlanmıştır; “*İdarî eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davaları.*”

c) İdari Sözleşmelerden Kaynaklanan Davalar

İdarenin bazı sözleşmeleri, idari sözleşme olarak değerlendirilir ve idari yargının görev alanındadır. İdare, özel hukuk kişileri gibi alım-satım, kira vb. sözleşmeler yapabilir. Bu sözleşmelerden kaynaklanan uyuşmazlıklar adli yargı yerlerinde çözümlenir. Bununla birlikte, idarenin bir kamu hizmetini özel kişilere gördürmek üzere yaptığı ve üstün yetkilerle donandığı sözleşmeler de mevcuttur. Bu tür sözleşmeler idari sözleşme olarak kabul edilir ve bu sözleşmelerden dolayı taraflar arasındaki uyuşmazlıklar idari yargının görev alanı içindedir.

IV. İDARİ YARGILAMA USULÜ

a) İlk İnceleme

İdari davalar açıldığında mahkemelerce, uyuşmazlığın esası incelenmeye geçmeden önce, dava dilekçeleri, bu incelemenin yapılıp yapılamayacağı bakımından bir ilk incelemeye konu edilir. İdari davalar 2577 sayılı *İdari Yargılama Usulü Kanunu*'nun 14. Maddesine göre sırayla;

- a) *Görev ve yetki,*
- b) *İdarî merci tecavüzü,*
- c) *Ehliyet,*
- d) *İdarî davaya konu olacak kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem olup olmadığı,*
- e) *Süre aşımı,*
- f) *Husumet,*
- g) *3 ve 5 inci maddelere uygun olup olmadıkları,*” yönlerinden incelenir.

aa) Görev ve Yetki

aaa) Görev

Görev, mahkemenin dava konusu bakımından yetkili olmasını ifade eder. Diğer bir ifadeyle görev, davanın hangi mahkemede çözümleneceği ile ilgili bir konudur. Mahkemeler öncelikle açılan davadaki uyuşmazlığın idari yargının görevli olup olmadığını inceler. İdari yargı yerleri görevli değilse mahkeme görevsizlik kararı verir. İdari yargının görevli olduğu durumlarda da idari yargı içinde hangi mahkemenin görevli olduğu konusu incelenir. Hiçbir mahkeme görevine girmeyen bir davaya bakamaz; görevine giren bir davaya da bakmaktan kaçınamaz.

bbb) Yetki

Yetki, bir uyuşmazlığa hangi yer mahkemesinin bakacağını ifade eder. Mesela idare mahkemesinin görev alanına giren bir uyuşmazlığın hangi yer idare mahkemesi tarafından çözümleneceği yetki kuralları ile belirlenir. Örneğin Ankara İdare Mahkemeleri gibi. Yetkili

olmayan bir idari yargı merciine başvurulduğunda, mahkeme yetkisizlik kararı vererek dosyayı yetkili mahkemeye gönderir.

İdari davalarda yetkili mahkemeler, 2577 sayılı *İdari Yargılama Usulü Kanunu*'nun 32 ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. İdari davalarda genel yetki başlıklı 32. maddeye göre; “Göreve ilişkin hükümler saklı kalmak şartıyla bu Kanunda veya özel kanunlarda yetkili idare mahkemesinin gösterilmemiş olması halinde, yetkili idare mahkemesi, dava konusu olan idari işlemi veya idari sözleşmeyi yapan idari merciin bulunduğu yerdeki idare mahkemesidir.”

Tam Yargı Davalarında yetkili mahkemeler 2577 sayılı *İdari Yargılama Usulü Kanunu*'nun 36. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre;

“İdari sözleşmelerden doğanlar dışında kalan tam yargı davalarında yetkili mahkeme, sırasıyla:

- a) Zararı doğuran idari uyuşmazlığı çözümlemeye yetkili,
- b) Zarar, bayındırlık ve ulaştırma gibi bir hizmetten veya idarenin herhangi bir eyleminden doğmuş ise, hizmetin görüldüğü veya eylemin yapıldığı yer,
- c) Diğer hallerde davacının ikametgâhının bulunduğu yer İdari mahkemesidir.”

Vergi Uyuşmazlıklarında yetkili mahkemeler ise Kanunun 37. maddesinde düzenlenmiştir.

bb) İdari merci tecavüzü

Mahkemeler görevli ve yetkili olup olmadıkları hususunu inceledikten sonra, idari merci tecavüzü olup olmadığını incelerler. İdari Merci tecavüzü, idari yargı yerlerine başvurmadan önce, zorunlu olarak idareye başvurulmasının öngörüldüğü hallerde, bu başvuru yapılmaksızın doğrudan dava açılması durumunda söz konusu olur. Mesela 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 54. maddesine göre, İhale sürecindeki hukuka aykırı işlem veya eylemler nedeniyle bir hak kaybına veya zarara uğradığını veya zarara uğramasının muhtemel olduğunu iddia eden aday veya istekli ile istekli olabilecekler, ihaleyi yapan idareye şikayet ve sonrasında Kamu İhale Kurumuna itirazın şikayet başvurusunda bulunmak zorundadırlar. Şikayet ve itirazın şikayet başvuru yapılmaksızın, doğrudan idare mahkemesine iptal davası açtıklarında, mahkeme, idari merci tecavüzü sebebiyle dosyayı incelemeksizin görevli idari mercie tevdiine karar verecektir.

cc) Ehliyet

Ehliyet, bir kişinin dava açmaya yetkili, ehil olup olmadığı ile ilgilidir. Bir kişinin dava açabilmesi için öncelikle hukuki işlem yapma konusunda yetkili olması gerekir. Fiil ehliyeti olarak ifade edilen bu hususun, Medeni Kanunda şartları belirlenmiştir. Buna göre, bir kişinin dava açabilmesi için reşit, temyiz kudretine sahip ve kısıtlı olmaması gerekir. Bütün bu şartlara sahip olan kişi, tam ehliyetli olarak kabul edilir ve dava açma ehliyeti bakımından tam yetkilidir. Kişi küçük ise velisi, kısıtlı ise vasisi aracılığıyla dava açabilir.

Bunun yanında, idari yargıda dava açabilmek bakımından özel ehliyet kuralları da öngörülmüştür. 2577 sayılı *İdari Yargılama Usulü Kanunu*'nun 2. maddesine göre, iptal davası açabilmek için dava konusu idari işlemin ilgilinin menfaatini ihlal etmesi gerekir. Tam yargı davası açabilmek için ise ilgilinin bir hakkının ihlal edilmiş olması gerekir. İlgili kişi tam ehliyetli olmakla beraber, iptal davasında menfaati; tam yargı davasında ise hakkı ihlal edilmemiş ise ehliyetsiz kabul edilir.

Kişi dava açma ehliyetine sahip değilse dava reddedilir.

dd) Kesin ve Yürütülebilir işlem şartı

Bir idari işlemin iptal davasına konu olabilmesi için, Kanundaki ifadesiyle kesin ve yürütülebilir, icrai olabilmesi gerekir. İdari bir işlemin temel özelliği, hukuki bir sonuç doğurmaya yönelik olması ve bu amaçla hukuki bir durumu ortadan kaldırması, değiştirmesi veya yeni bir durum yaratmasıdır. İdarenin tek yanlı irade açıklaması ile hukuki sonuç doğuran işlemleri için icrai işlem kavramı kullanılır ve idari yargıda idarenin icrai işlemleri dava konusu yapılabilir. İcrai niteliği bulunmayan idari işlemlere karşı açılan davalar ise ilk inceleme aşamasında reddedilir. Kişinin hukuki durumunu etkilemeyen işlemlere karşı dava açıldığı takdirde bu davalar reddedilir. Mesela, bir kamu görevlisi hakkında açılan disiplin soruşturmasında, soruşturmacın hazırlamış bulunduğu soruşturma raporu, iptal davasına konu olamaz. Bununla birlikte bu rapora dayalı olarak verilen disiplin cezası iptal davasına konu olur.

ee) Süre aşımı

İdari davaların açılması belli bir süreye tabidir. Kanun tarafından öngörölmüş bulunan süreler aşılarak dava açılmış ise dava, süre aşımı sebebiyle reddedilir. Dava açma süreleri, 2577 sayılı *İdari Yargılama Usulü Kanunu*'nun 7 ve devamı maddelerinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Buna göre (md.7), "*Dava açma süresi, özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde Danıştay'da ve idare mahkemelerinde altmış ve vergi mahkemelerinde otuz gündür.*"

Süreler, tebliğ, yayın veya ilan tarihini izleyen günden itibaren işlemeye başlar. Tatil günleri süreler dâhildir. Şu kadar ki, sürenin son günü tatil gününe rastlarsa, süre tatil gününü izleyen çalışma gününün bitimine kadar uzar. (md.8)

Tam yargı davalarında süre de 12 ve 13. maddelerde düzenlenmiştir. Tam yargı davaları, bir idari işlemde kaynaklanan zararlar için açılabilceği gibi, idarenin bir eyleminden, faaliyetinden kaynaklanan zararlar için de açılabilir. İdari eylemlerden kaynaklanan uyuşmazlıklarla ilgili olarak da Kanunun 13. maddesinde şu düzenleme öngörölmüştür; "*İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gereklidir. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde, bu konudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren, dava süresi içinde dava açılabilir.*"

ff) Husumet

Husumet, davanın yöneltildiği makamı, davalıyı ifade etmek üzere kullanılır. Davanın idari işlemi veya eylemi yapan idari makama karşı açılması gerekir. İdari Teşkilat yapısının karmaşık olması sebebiyle, davanın yanlış bir idari makama yöneltilmesi mümkündür. Davanın hasım gösterilmeden veya yanlış hasım gösterilerek açılması halinde, mahkeme tarafından dava dilekçesinin tespit edilecek gerçek hasma tebliğine karar verilir.

gg) İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 3 ve 5. maddelere uygunluk

İdari Yargıda dava dilekçeleri, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 3 ve 5. maddelerine uygun olarak verilmelidir. Bu husus da mahkeme tarafından ilk incelemeye tabi tutulur. Kanunun 3. maddesi dava dilekçesinde bulunması gereken hususları; 5. madde ise birden fazla kişinin tek dilekçeyle dava açabilmesi ve birden fazla işleme karşı tek dilekçe ile dava açılabilmesinin şartlarını düzenlemektedir. Söz konusu maddelerdeki şartlara uyulmaksızın dava açılması durumunda ise *otuzgün içinde 3 ve 5 inci maddelere uygun şekilde yeniden düzenlenmek veya noksanları tamamlanmak üzere dilekçenin reddine karar verir.*

Dava dilekçelerinde bulunması gereken hususlar 3. madde de şu şekilde belirlenmiştir; *“İdarî davalar, Danıştay, idare mahkemesi ve vergi mahkemesi başkanlıklarına hitaben yazılmış imzalı dilekçelerle açılır. Dilekçelerde;*

a) Tarafların ve varsa vekillerinin veya temsilcilerinin ad ve soyadları veya unvanları ile adresleri,

b) Davanın konusu ve sebepleri ile dayandığı deliller,

c) Davaya konu olan idari işlemin yazılı bildirim tarihi,

d) Vergi, resim, harç, benzeri mali yükümler ve bunların zam ve cezalarına ilişkin davalarla tam yargı davalarında uyumsuzluk konusu miktar,

e) Vergi davalarında davanın ilgili bulunduğu verginin veya vergi cezasının nevi ve yılı, tebliğ edilen ihbarnamenin tarihi ve numarası ve varsa mükellef hesap numarası gösterilir.

Dava konusu kararın ve belgelerin asılları veya örnekleri dava dilekçesine eklenir. Dilekçeler ile bunlara ekli evrakın örnekleri karşı taraf sayısından bir fazla olur.”

Birden fazla kişinin tek dilekçeyle dava açması veya birden fazla işleme karşı tek dilekçe ile dava açılması şartları ise Kanunun 5. maddesinde şu şekilde belirlenmiştir; *“Her idari işlem aleyhine ayrı ayrı dava açılır. Ancak, aralarında maddi veya hukuki yönden bağlılık ya da sebep-sonuç ilişkisi bulunan birden fazla işleme karşı bir dilekçe ile de dava açılabilir./ Birden fazla şahsın müşterek dilekçe ile dava açabilmesi için davacıların hak veya menfaatlerinde iştirak bulunması ve davaya yol açan maddî olay veya hukukî sebeplerin aynı olması gerekir.”*

b) Esastan İnceleme

Mahkemeler, dava dilekçelerini ilk inceleme konuları bakımından sırasıyla inceler ve herhangi bir hukuka aykırılık tespit etmez ise esas bakımından incelemeye geçer. Esas bakımından inceleme uyuşmazlık konusu idari işlemin, eylemin hukuka uygun olup olmadığı bakımından yapılan incelemedir.

İptal davaları idari işlemin iptalini amaçlayan davalardır. 2577 sayılı *İdari Yargılama Usulü Kanunu*'nun 2. maddesinde iptal davası şu şekilde tanımlanmıştır; "*İdari işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlâl edilenler tarafından açılan iptal davaları.*" Buna göre dava konusu idari işlem kanunda sayılan beş unsur bakımından hukuka uygun olup olmadığı bakımından incelenir. Bu unsurların bir veya birkaçında hukuka aykırılık görülürse işlem iptal edilecektir.

Yetki unsuru açısından yapılan esas incelemesinde idari işlemin yer, konu ve zaman yönünden yetkili makam tarafından yapıp yapılmadığı incelenir.

Şekil unsuru açısından incelemede ise idari işlemin mevzuatta öngörülen şekil şartlarına uygun olarak yapılmadığı denetlenir.

Sebeb unsuru yönünden inceleme yapılırken idareyi işlem yapmaya iten sebebin gerçek ve hukuka uygun olup olmadığı denetlenir.

Konu unsuru yönünden esas incelemesinde idari işlemin konusu yani işle neticesinde dış dünyada ortaya çıkan sonucun hukuka uygun olup olmadığı denetlenir.

Amaç (maksat) unsurunun denetiminde ise idari işlemin kamu yararı amacını gerçekleştirmek için yapıp yapılmadığı denetlenir.

Tam Yargı davalarında ise devletin işlem veya eylemlerinden kaynaklanan zarardan sorumlu olup olmadığı hususu incelenmektedir. Devlet, faaliyet alanının ve yaptığı hizmetlerin yaygınlaşması sebebiyle kişilerle daha çok ilişkide bulunmakta; toplum hayatında daha çok yer almaktadır. Bu durumun doğal sonucu olarak ilişkide bulunduğu kişilere zarar verebilmekte ve kendisi de zarar görebilmektedir. "*Herkes neden olduğu zararları gidermek zorundadır*" şeklindeki sorumluluk ilkesi kişiler için geçerli olduğu gibi, devlet için de söz konusudur. İdarenin mali sorumluluğu, yürüttüğü faaliyetin tabi olduğu hukuki rejime göre

değişmektedir⁸. İdare, özel hukuka tabi faaliyetlerinden dolayı özel hukuk kurallarına göre, kamu hukukuna tabi faaliyetleri dolayısıyla da idare hukuku kurallarına göre sorumludur.

Bir kamu hizmetinin yerine getirilmesi sırasında veya sebebiyle, idarenin belli bir kamu görevlisine atıf ve izafe edilmesi mümkün bir kişisel kusur dolayısıyla ortaya çıkmış olmayan; kamu hizmetinin bizzat kuruluş, işleyiş ve teşkilatlanmasındaki aksaklık, bozukluk, düzensizlik, eksiklik ve sakatlık şeklinde karşımıza çıkan kusura, Fransız Hukukundaki ifadeyle *hizmet kusuru* adını veriyoruz. İdarenin mali sorumluluğunun dayanağı ve hukuki sorumluluğunun esası olan hizmet kusuru, *nesnel* niteliklidir. Hizmet kusuru, haksız fiilde bireyler için söz konusu olan; kin, garaz, husumet gibi insani dürtülerle işlenen ya da ihmal, dikkatsizlik, tedbirsizlik gibi beşeri zaafarla ortaya çıkan subjektif mahiyette bir kusur değildir. Hizmet kusuru, hizmetin kurulmasında, düzenlenmesinde, yürütülmesinde, teşkilatlanmasında, personeline veya denetiminde ortaya çıkan düzensizlik, bozukluk, aksaklık, eksiklik veya hizmete tahsis olunan teçhizatın yetersiz, elverişsiz, kötü olması gibi kamu hizmetinin yapısından, işleyişinden ya da vasıtalarından kaynaklanan *afakî, objektif* bir mahiyet sergilemektedir.

Sosyal hukuk devleti anlayışının gelişmeye başlaması ile birlikte, kamu hizmetlerinin tür ve sayısındaki artışa bağlı olarak, Devletin sorumluluğunun esaslarında da değişiklikler olmuştur. Günümüz Devletinde artık Devlet, kusurlu olmasa da faaliyetlerinden doğan zararlardan sorumlu kabul edilmektedir. Bu durum, Anayasa'nın 125. maddesinin son fıkrasında yer alan "*idare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür*" hükmünün gereğidir. İdare hukukunda kusursuz sorumluluk hali, özel hukukta olduğu gibi *istisna* olmayıp, en az kusur sorumluluğu kadar yaygın ve önemlidir. Ancak yine de idare hukukunda esas olan kusur sorumluluğudur. Bu nedenle önüne gelen olayda idari yargı mercileri, öncelikle kusur bulunup bulunmadığına bakacaklar; idari bir kusur söz konusu değilse, kusursuz sorumluluk ilkelerinin uygulanabilirliğini araştıracaklardır. Kusur varsa, olayda ayrıca kusursuz sorumluluk ilkelerinin olup olmadığına bakılmayacaktır.

Kusursuz sorumluluğun dayandığı ilkeleri, risk (tehlike, hasar) ilkesi ve kamu külfetleri karşısında eşitlik (fedakârlığın denkleştirilmesi) ilkesi olarak belirtebiliriz. Öğretide tehlike, hasar ya da muhatara ilkesi şeklinde farklı kavramlarla ifade edilen *risk ilkesi*, genel

---

⁸ Günday, s. 329.

olarak bazı faaliyetlerin, bünyesinde taşıdığı tehlikeler dolayısıyla kişilere zarar vermiş olması halinde, bu faaliyet sahibinin kusuruna bakılmaksızın, meydana gelen zarardan sorumlu olması düşüncesine dayanır⁹.

Gerek hizmet kusuru ve gerekse kusursuz sorumluluk ilkeleri çerçevesinde, idarenin işlem veya eylemlerinden kaynaklanan sorumluluğu söz konusudur. Mahkemeler bu hususları dikkate almak suretiyle, idarenin sorumluluğunu tespit eder.

c) İvedi Yargılama Usulü

18.6.2014 tarih ve 6545 sayılı Kanun ile İdari Yargılama Usulü Kanununda yapılan değişiklikle “ivedi yargılama usulü” getirilmiştir. İYUK md. 20/A hükmüne göre;

“1. İvedi yargılama usulü aşağıda sayılan işlemlerden doğan uyuşmazlıklar hakkında uygulanır:

- a) İhaleden yasaklama kararları hariç ihale işlemleri.*
- b) Acele kamulaştırma işlemleri.*
- c) Özelleştirme Yüksek Kurulu kararları.*
- d) 12/3/1982 tarihli ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemleri.*
- e) 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca, idari yaptırım kararları hariç çevresel etki değerlendirmesi sonucu alınan kararlar.*
- f) 16/5/2012 tarihli ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Bakanlar Kurulu kararları.*

2. İvedi yargılama usulünde:

- a) Dava açma süresi otuz gündür.*
- b) Bu Kanunun 11 inci maddesi hükümleri uygulanmaz.*
- c) Yedi gün içinde ilk inceleme yapılır ve dava dilekçesi ile ekleri tebliğe çıkarılır.*
- d) Savunma süresi dava dilekçesinin tebliğinden itibaren on beş gün olup, bu süre bir defaya mahsus olmak üzere en fazla on beş gün uzatılabilir. Savunmanın verilmesi veya savunma verme süresinin geçmesiyle dosya tekemmül etmiş sayılır.*
- e) Yürütmenin durdurulması talebine ilişkin olarak verilecek kararlara itiraz edilemez.*

⁹ Onar, c. III, s. 1709 vd.; **Ulusan**, İlhan, “Tehlike Sorumluluğu Üstüne”, MHAD, y. 4, 1970, sy. 6, s. 55.

f) Bu davalar dosyanın tekemmülünden itibaren en geç bir ay içinde karara bağlanır. Ara kararı verilmesi, keşif, bilirkişi incelemesi ya da duruşma yapılması gibi işlemler ivedilikle sonuçlandırılır.

g) Verilen nihai kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde temyiz yoluna başvurulabilir.

h) Temyiz dilekçeleri üç gün içinde incelenir ve tebliğe çıkarılır. Bu Kanunun 48 inci maddesinin bu maddeye aykırı olmayan hükümleri kıyasen uygulanır.

i) Temyiz dilekçelerine cevap verme süresi on beş gündür.

i) Danıştay evrak üzerinde yaptığı inceleme sonunda, maddi vakıalar hakkında edinilen bilgiyi yeterli görürse veya temyiz sadece hukuki noktalara ilişkin ise yahut temyiz olunan karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise işin esası hakkında karar verir. Aksi hâlde gerekli inceleme ve tahkikatı kendisi yaparak esas hakkında yeniden karar verir. Ancak, ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan temyizi haklı bulunduğu hâllerde kararı bozmakla birlikte dosyayı geri gönderir. Temyiz üzerine verilen kararlar kesindir.

j) Temyiz istemi en geç iki ay içinde karara bağlanır. Karar en geç bir ay içinde tebliğe çıkarılır.”

d) Mahkeme Kararları ve Uygulanması

Anayasa'nın 138. maddesinin son fıkrasında yer alan “yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez” hükmü karşısında idari yargı kararlarının idare tarafından yerine getirilmesi zorunluluğu açıktır. İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 28. maddesi de mahkeme kararlarının otuz gün içinde yerine getirilmesi gerekliliğini düzenlemiştir. Buna göre; ”1.Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur. Bu süre hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemez.”

İdarenin iptal kararlarını uygulama konusunda takdir yetkisi bulunmamaktadır. İptal kararlarının yerine getirilmemesi idarenin ağır hizmet kusurunu teşkil eder. İdarenin mali sorumluluğunu gerektirir. İptal kararları geçmişe yürür. Yani iptal kararları dava konusu idari işlemi tesis edildiği/yapıldığı tarihten geçerli olmak üzere (geriye geçerli olarak) ortadan

kaldırır; işlemin tesisinden önceki hukuki durumun yürürlüğünü sağlar; iptal edilen işlemle doğmuş olan hukuki duruma son verir. Kısaca iptal kararları idari işlemi, hukuk âleminde hiç doğmamış hale getirir.

e) Kanun Yolları

Mahkemelerin vermiş bulunduğu nihai kararlar, taraflarca üst yargı merciinde yeniden incelenmek üzere başvuruya konu olabilir. Kanun yolu olarak tanımlanan bu usule ilişkin şartlar da kanunlarla düzenleme altına alınmıştır.

aa) İstinaf

İstinaf, ilk derece mahkemesi tarafından verilen kararın bir üst mahkeme tarafından (Bölge İdare Mahkemesi) yeniden incelenmesidir. İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 45. maddesinde istinaf usulü düzenlenmiştir. Maddeye göre *“İdare ve vergi mahkemelerinin kararlarına karşı, başka kanunlarda aksine hüküm bulursa dahi, mahkemenin bulunduğu yargı çevresindeki bölge idare mahkemesine, kararın tebliğinden itibaren otuz gün içinde istinaf yoluna başvurulabilir. Ancak, konusu beş bin Türk lirasını geçmeyen vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlere karşı açılan iptal davaları hakkında idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar kesin olup, bunlara karşı istinaf yoluna başvurulamaz...Bölge idare mahkemesi, yaptığı inceleme sonunda ilk derece mahkemesi kararını hukuka uygun bulursa istinaf başvurusunun reddine karar verir. Karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise gerekli düzeltmeyi yaparak aynı kararı verir...Bölge idare mahkemesi, ilk derece mahkemesi kararını hukuka uygun bulmadığı takdirde istinaf başvurusunun kabulü ile ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına karar verir. Bu hâlde bölge idare mahkemesi işin esası hakkında yeniden bir karar verir...İvedi yargılama usulüne tabi olan davalarda istinaf yoluna başvurulamaz.”*

bb) Temyiz

Temyiz, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 46. maddesinde düzenlenmiştir. Madde uyarınca Danıştay dava dairelerinin nihai kararları ile bölge idare mahkemelerinin İdari Yargılama Usulü Kanununda sayılan davalar hakkında verdikleri kararlar, başka kanunlarda aksine hüküm bulursa dahi Danıştayda, kararın tebliğinden itibaren otuz gün içinde temyiz

edilebilir. Özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde, Danıştay dava daireleri ile idare ve vergi mahkemelerinin nihai kararlarına karşı tebliğ tarihini izleyen otuz gün içinde Danıştay'da temyiz yoluna başvurulabilir.

49. Maddeye göre “1. Temyiz incelemesi sonunda Danıştay:

a) Kararı hukuka uygun bulursa onar. Kararın sonucu hukuka uygun olmakla birlikte gösterilen gerekçeyi doğru bulmaz veya eksik bulursa, kararı, gerekçesini değiştirerek onar.

b) Kararda yeniden yargılama yapılmasına ihtiyaç duyulmayan maddi hatalar ile düzeltilmesi mümkün eksiklik veya yanlışlıklar varsa kararı düzelterek onar.

2. Temyiz incelemesi sonunda Danıştay;

a) Görev ve yetki dışında bir işe bakılmış olması,

b) Hukuka aykırı karar verilmesi,

c) Usul hükümlerinin uygulanmasında kararı etkileyebilecek nitelikte hata veya eksikliklerin bulunması,

sebeplerinden dolayı incelenen kararı bozar.”

cc) Kanun yararına temyiz

Kanun yararına temyiz İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 51. maddesinde düzenlenmiştir. Maddeye göre “İdare ve vergi mahkemeleri ile bölge idare mahkemelerinin kesin olarak verdiği kararlar ile istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşmiş bulunan kararlardan niteliği bakımından yürürlükteki hukuka aykırı bir sonucu ifade edenler, ilgili bakanlıkların göstereceği lüzum üzerine veya kendiliğinden Başsavcı tarafından kanun yararına temyiz olunabilir... Temyiz isteği yerinde görüldüğü takdirde karar, kanun yararına bozular... Bozma kararının bir örneği ilgili bakanlığa gönderilir ve Resmî Gazete'de yayımlanır.”

dd) Yargılamanın yenilenmesi

Yargılamanın yenilenmesi, olağanüstü kanun yoludur. İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 53. maddesinde yargılamanın yenilenmesi şartları ve süresi şu şekilde düzenlenmiştir;

“Danıştay ile bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinden verilen kararlar hakkında, aşağıda yazılı sebepler dolayısıyla yargılamanın yenilenmesi istenebilir.

a) Zorlayıcı sebepler dolayısıyla veya lehine karar verilen tarafın eyleminden doğan bir sebeple elde edilemeyen bir belgenin kararın verilmesinden sonra ele geçirilmiş olması,

b) Karara esas olarak alınan belgenin sahteliğine hükmedilmiş veya sahte olduğu mahkeme veya resmi bir makam huzurunda ikrar olunmuş veya sahtelik hakkındaki hüküm karardan evvel verilmiş olup da, yargılamanın yenilenmesini isteyen kimsenin karar zamanında bundan haberi bulunmamış olması,

c) Karara esas olarak alınan bir ilâm hükmünün, kesinleşen bir mahkeme kararıyla bozularak ortadan kalkması,

d) Bilirkişinin kasıtlı gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu mahkeme kararıyla belirlenmesi,

e) Lehine karar verilen tarafın, karara etkisi olan bir hile kullanmış olması,

f) Vekil veya kanuni temsilci olmayan kişiler ile davanın görülüp karara bağlanmış bulunması,

g) Çekinmeye mecbur olan başkan, üye veya hâkimin katılmasıyla karar verilmiş olması,

h) Tarafları, konusu ve sebebi aynı olan bir dava hakkında verilen karara aykırı yeni bir kararın verilmesine neden olabilecek kanuni bir dayanak yokken, aynı mahkeme yahut başka bir mahkeme tarafından önceki ilamın hükmüne aykırı bir karar verilmiş bulunması.

ı) Hükmün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması.

2. Yargılamanın yenilenmesi istekleri esas kararı vermiş olan mahkemece karara bağlanır.

3. Yargılamanın yenilenmesi süresi, (1) numaralı fıkranın (h) bendinde yazılı sebep için on yıl, (1) numaralı fıkranın (ı) bendinde yazılı sebep için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl ve diğer sebepler için altmış gündür. Bu süreler, dayanılan sebebin istemde bulunan yönünden gerçekleştiği tarihi izleyen günden başlatılarak hesaplanır.”